

คู่มือโครงการตามตัวชี้วัด ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567
โดยใช้งบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ไปพลางก่อน
โครงการส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตกาแฟเพื่อความยั่งยืน

1. ความเชื่อมโยง

- 1.1 ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้าน การสร้างความสามารถในการแข่งขัน ประเด็นการเกษตรสร้างมูลค่า
- 1.2 แผนแม่บท ด้าน เกษตรปลอดภัย
 - แผนแม่บทย่อย

2. หลักการและเหตุผล

กาแฟเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญชนิดหนึ่งของไทย ที่ทำรายได้ให้เกษตรกรปีละประมาณ 2 พันล้านบาท ในอดีตเกษตรกร ชาวสวนกาแฟนิยมเพาะเมล็ดสำหรับใช้ปลูกต่อเนื่องกันมาทั้ง กาแฟอะราบิกา (Coffea arabica) และโรบัสตา (Coffea robusta) การจัดการการผลิต กาแฟอะราบิกา (Arabica) เป็นสายพันธุ์ที่นิยมปลูกและบริโภคกันมากที่สุดในโลกมี ปริมาณการผลิตถึง ร้อยละ 80 ในตลาดกาแฟโลก แต่จะมีจำนวนเพียง 1 ใน 8 เท่านั้น ที่เป็นกาแฟที่มีคุณภาพได้มาตรฐานและเป็นที่ยอมรับ กาแฟชนิดนี้ให้ผลผลิตที่มีคุณภาพและปริมาณสารกาแฟชั้นดี มีกลิ่นและรสชาติที่ดีที่สุด เอเชียสามารถปลูกในพื้นที่ที่มีระดับความสูงตั้งแต่ 700 – 2,000 เมตร เหนือระดับน้ำทะเล สำหรับประเทศไทยมีแหล่งปลูกที่สำคัญอยู่ในภาคเหนือ ได้แก่ จังหวัด เชียงราย เชียงใหม่ ลำปาง น่าน แม่ฮ่องสอน ตาก ส่วนกาแฟโรบัสตา (Robusta) เป็นกาแฟพันธุ์ที่ต้องการความชุ่มชื้นสูง ปลูกง่ายให้ปริมาณผลผลิตมาก นิยมปลูกกันมากในทวีปแอฟริกาและเอเชีย สามารถปลูกในพื้นที่ที่มีระดับความสูงตั้งแต่ 0 - 700 เมตร เหนือระดับน้ำทะเล ประเทศไทยนิยมปลูกกันทางภาคใต้ เช่น จังหวัดชุมพร สุราษฎร์ธานี และจังหวัดนครศรีธรรมราช และตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2553 เป็นต้นมา ประเทศไทยต้องเปิดตลาดให้นำเข้ากาแฟเสรี โดยลดภาษีนำเข้าเมล็ดกาแฟและกาแฟสำเร็จรูปเหลือร้อยละ 5 และร้อยละ 0 ตามลำดับ ภายใต้ความตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA) ซึ่งการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ทำให้ประเทศไทยยากที่จะแข่งขันด้านปริมาณผลผลิต และราคาผลผลิตกาแฟกับประเทศในอาเซียน เช่น เวียดนาม ลาว และอินโดนีเซีย ซึ่งประเทศเหล่านี้สามารถผลิตกาแฟที่ให้ผลผลิตสูงกว่าและต้นทุนการผลิตที่ต่ำกว่า จำเป็นต้องนำความโดดเด่นทางด้านคุณภาพ อุดมลักษณะของกาแฟเฉพาะถิ่น กรรมวิธีการผลิตที่แตกต่างและดีใจเอาความโดดเด่นเฉพาะของกาแฟไทยทั้ง กลิ่น รสชาติ เข้ามาสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้า ประกอบกับการสร้างมูลค่าเพิ่มจากวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร การลดปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการผลิต จึงจะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตกาแฟอย่างยั่งยืน

จากข้อมูลทางสถิติ พบว่า คนไทยดื่มกาแฟเพิ่มขึ้นเฉลี่ย 15% ต่อปี หรือดื่ม 300 แก้วต่อคนต่อปี ขณะที่คนต่างชาติ เช่น ญี่ปุ่นดื่ม 400 แก้วต่อคนต่อปี และยุโรปดื่ม 500 แก้วต่อคนต่อปี รวมทั้งพฤติกรรมกรดื่มกาแฟของคนไทยเปลี่ยนไปค่อนข้างมาก จากการดื่มเพื่อความสดชื่นสู่การดื่มเพื่อบ่งบอกไลฟ์สไตล์และรสนิยมเฉพาะของตน สะท้อนให้เห็นว่าความต้องการบริโภคกาแฟมีแนวโน้มเติบโตมากขึ้นอย่างไม่หยุดนิ่ง สอดคล้องกับปริมาณการนำเข้ากาแฟที่เพิ่มขึ้นต่อเนื่อง เพราะการผลิตในประเทศยังไม่เพียงพอต่อความต้องการบริโภค นอกจากนี้ การมีช่องทางการตลาดที่หลากหลาย ทำให้ผู้บริโภคหันมาซื้อเมล็ดกาแฟมาชงเองผ่านการสั่งซื้อจากรีหรือโรงคั่วผ่านช่องทางออนไลน์มากขึ้น ส่วนหนึ่งเพราะมีผู้ชายเพิ่มขึ้นจากแรงงานนอกเกษตรที่กลับท้องถิ่นและมีความรู้ด้านการทำการตลาดออนไลน์ จึงทำให้สามารถนำเสนอผลิตภัณฑ์ต่อผู้บริโภคได้โดยตรง

ด้วยเหตุผลดังกล่าว เพื่อเป็นการเพิ่มศักยภาพการผลิตกาแฟของเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟในประเทศไทยให้สามารถแข่งขันกับผู้ปลูกกาแฟในประเทศอื่นได้ ดังนั้น กรมส่งเสริมการเกษตร จึงได้จัดทำโครงการส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตกาแฟเพื่อความยั่งยืน ตามแผนยุทธศาสตร์กาแฟ ปี 2563 – 2574 เพื่อพัฒนาให้เกษตรกร

ผู้ปลูกกาแฟของประเทศไทยมีศักยภาพในการผลิตสูงขึ้น ทั้งด้านคุณภาพ ปริมาณ และสอดคล้องกับการสร้างอัตลักษณ์ของกาแฟเฉพาะถิ่นเพื่อความยั่งยืนในการผลิตอันจะส่งผลต่อคุณค่าของกาแฟ และมูลค่าของกาแฟที่จะเพิ่มขึ้นในอนาคต ตลอดจนรายได้ของเกษตรกรที่จะเพิ่มขึ้น โดยเน้นการบริหารจัดการแบบครบวงจร (Value Chain) บนพื้นฐานของศักยภาพ (Potential) และ อัตลักษณ์ของกาแฟในประเทศไทย ภายใต้การผลิตเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม พัฒนาระบบมาตรฐานการผลิตในระดับฟาร์มถึงผู้บริโภค

3. วัตถุประสงค์

3.1 เพื่อพัฒนาเกษตรกรให้มีความรู้และทักษะในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตกาแฟที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การพัฒนาคุณภาพผลผลิต การแปรรูป การสร้างอัตลักษณ์สินค้า และเพิ่มมูลค่าสินค้า เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด

3.2 เพื่อปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแก่เกษตรกร

3.3 เพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจของเกษตรกร และเพิ่มศักยภาพการพัฒนาสินค้าเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น

4. เป้าหมาย/สถานที่ดำเนินโครงการ

เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟ จำนวน 1,000 ราย

พื้นที่ดำเนินการ 24 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดกาญจนบุรี ประจวบคีรีขันธ์ เลย นครศรีธรรมราช กระบี่ สุราษฎร์ธานี ระนอง ชุมพร สงขลา ยะลา เชียงใหม่ ลำปาง อุตรดิตถ์ แพร่ น่าน พะเยา เชียงราย แม่ฮ่องสอน ตาก ชัยภูมิ เพชรบูรณ์ ราชบุรี นราธิวาส และจังหวัดปัตตานี

5. กิจกรรม และวิธีการดำเนินงาน

5.1 กิจกรรมถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่เกษตรกรด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตกาแฟให้มีคุณภาพดี เพื่อเตรียมเข้าสู่การเป็นสินค้าเกษตรอัตลักษณ์

5.1.1 คัดเลือกเกษตรกรกลุ่มที่มีความเข้มแข็งในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตกาแฟ กลุ่มละ 25 ราย จำนวน 40 กลุ่ม

5.1.2 อบรมและศึกษาดูงานสำหรับเจ้าหน้าที่และเกษตรกร จำนวน 1 ครั้ง

1) จัดอบรมเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ให้เกษตรกร ผ่านกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ในการพัฒนาความรู้และศักยภาพของเกษตรกร ด้านการผลิต การตลาด ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการแปรรูปผลิตภัณฑ์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและเตรียมเข้าสู่การเป็นสินค้าเกษตรอัตลักษณ์ พร้อมทั้งสร้างความเข้าใจร่วมกัน กำหนดเป้าหมายชนิดสินค้า กำหนดเนื้อหาหลักสูตรต่าง ๆ ตามความเหมาะสม รวมถึงเทคโนโลยีที่จำเป็นเหมาะสม ต่อการพัฒนาความรู้ให้กับเจ้าหน้าที่และเกษตรกร

2) ศึกษาดูงาน เพื่อให้เห็นสภาพพื้นที่จริงในการเรียนรู้ตามความเหมาะสม และสร้างเครือข่ายเกษตรกรผู้ผลิตกาแฟ

5.2 กิจกรรมการจัดทำแปลงต้นแบบการผลิตกาแฟที่มีลักษณะอัตลักษณ์ของท้องถิ่นแต่ละจังหวัด

5.2.1 สำนักงานเกษตรจังหวัดและ/หรือสำนักงานเกษตรอำเภอคัดเลือกพื้นที่ปลูกกาแฟที่มีศักยภาพ โดยคัดเลือกเกษตรกรจากเกษตรกรเป้าหมายที่เข้าร่วมโครงการฯ ต่าง ๆ เช่น แปลงใหญ่ วิชากิจชุมชน สหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร หรือเกษตรกรที่มีศักยภาพในพื้นที่ ฯลฯ ที่สามารถดำเนินการผลิตมะพร้าวสำหรับจัดทำเป็นแปลงต้นแบบการผลิตกาแฟที่สามารถพัฒนาต่อยอด เพื่อเตรียมเข้าสู่การเป็นสินค้าเกษตรอัตลักษณ์ จังหวัดละ 1 แปลง รวมจำนวน 40 แปลง โดยมีวิธีการคัดเลือก ดังนี้

1) เป็นพื้นที่ของสมาชิกผู้เข้าร่วมโครงการฯ ต่าง ๆ เช่น แปลงใหญ่ วิสาหกิจชุมชน สหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร เกษตรกรที่มีศักยภาพในพื้นที่ ฯลฯ สามารถขยายผลสู่แปลงสมาชิกผู้เข้าร่วมโครงการฯ คนอื่นๆ ได้ ทั้งภายในจังหวัดหรือจังหวัดอื่น ๆ

2) เป็นพื้นที่ที่มีสภาพพื้นที่เหมาะสมต่อการพัฒนาการผลิตกาแฟในท้องถิ่นหรือชุมชน

3) เกษตรกรเจ้าของพื้นที่มีความสมัครใจที่จะเข้าร่วมโครงการและยินยอมปฏิบัติตามเงื่อนไขข้อกำหนดในการดำเนินการ ตลอดจนคำแนะนำของเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่

5.2.2 ดำเนินการจัดทำแปลงต้นแบบการผลิตกาแฟเพื่อเตรียมเข้าสู่การเป็นสินค้าเกษตรอัตลักษณ์

1) แปลงมีพื้นที่ปลูกอย่างน้อย 2 ไร่ เพื่อจัดทำแปลงต้นแบบการผลิตกาแฟ ตามอัตลักษณ์ของท้องถิ่น

2) รัฐสนับสนุนค่าใช้จ่ายแปลงละ 20,000 บาท เป็นค่าใช้จ่ายสำหรับจัดทำป้ายแปลงต้นแบบ ปัจจัยการผลิต วัสดุอุปกรณ์ทางการเกษตร หรือวัสดุอุปกรณ์ที่นำไปใช้ในกระบวนการผลิตและการแปรรูป ค่าจัดทำระบบน้ำ ค่าตรวจวิเคราะห์สารพิษตกค้าง ค่าวิเคราะห์ธาตุอาหารในดิน วัสดุสำนักงาน หรืออื่น ๆ ที่มีความจำเป็นและเหมาะสม โดยวัสดุอุปกรณ์ต้องไม่ใช่ครุภัณฑ์

5.3 การบริหารจัดการและติดตามสถานการณ์กาแฟ

1) เชื่อมโยงหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเตรียมเข้าสู่การเป็นสินค้าเกษตรอัตลักษณ์

2) ประเมินศักยภาพการดำเนินกิจกรรมในแต่ละขั้นตอนการดำเนินงาน ติดตามผลการดำเนินงานโครงการ ให้คำแนะนำปรึกษาแก่เจ้าหน้าที่และเกษตรกร

3) สรุปผลการดำเนินงานเป็นไฟล์เอกสารให้ส่วนกลางทราบหลังเสร็จสิ้นโครงการฯ

5.4 จัดงานส่งเสริมการผลิตและการเพิ่มมูลค่าสินค้ากาแฟคุณภาพดีประจำท้องถิ่น

1) สำนักงานเกษตรจังหวัดและ/หรือสำนักงานเกษตรอำเภอ คัดเลือกสินค้า : กาแฟ เพื่อจัดงานส่งเสริมการผลิตและการเพิ่มมูลค่าสินค้ามะพร้าวคุณภาพดีประจำท้องถิ่น เป็นการเพิ่มประสบการณ์และเรียนรู้ตลาดใหม่ จำนวน 1 ครั้ง

2) รูปแบบกิจกรรมและกำหนดการพิจารณาได้ตามความเหมาะสม โดยประเมินจากสถานการณ์เกิดขึ้นในขณะนั้น

3) มุ่งเน้นการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อเพื่อกระตุ้นผู้บริโภครับทราบถึงแนวทางการส่งเสริมการผลิตและการเพิ่มมูลค่าสินค้าคุณภาพดีประจำท้องถิ่น

6. ระยะเวลาดำเนินการ

ตุลาคม 66 – พฤษภาคม 67 โดยใช้งบประมาณปี 2566 ไปพลางก่อน

7. แผนปฏิบัติงาน

กิจกรรม/ขั้นตอน	แผนปฏิบัติงาน											
	ปี 2566			ปี 2567								
	ต.ค.66	พ.ย.66	ธ.ค.66	ม.ค.67	ก.พ.67	มี.ค.67	เม.ย.67	พ.ค.67	มิ.ย.67	ก.ค.67	ส.ค.67	ก.ย.67
1. กิจกรรมถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่เกษตรกรด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตกาแฟให้มีคุณภาพดี เพื่อเตรียมเข้าสู่การเป็นสินค้าเกษตรอัตลักษณ์ 1.1 คัดเลือกเกษตรกรกลุ่มที่มีความเข้มแข็งในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตกาแฟ 1.2อบรมและศึกษาดูงานสำหรับเจ้าหน้าที่และเกษตรกร 2. กิจกรรมการจัดทำแปลงต้นแบบการผลิตพืชกาแฟที่มีลักษณะอัตลักษณ์ของท้องถิ่นแต่ละจังหวัด 3. ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานโครงการ 4. จัดงานส่งเสริมการผลิตและการเพิ่มมูลค่าสินค้ากาแฟคุณภาพดีประจำท้องถิ่น												

8. ผลผลิต ผลลัพธ์ ตัวชี้วัด

8.1 ผลผลิต (output)

เกษตรกรผู้ผลิตกาแฟจำนวน 1,000 ราย ได้รับการถ่ายทอดความรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตกาแฟให้มีคุณภาพ นำไปสู่การเป็นเกษตรอัตลักษณ์

8.2 ผลลัพธ์ (outcome)

เกษตรกรไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปปฏิบัติเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตกาแฟ

8.3 ตัวชี้วัด

เชิงปริมาณ : เกษตรกรผู้ผลิตกาแฟจำนวน 1,000 ราย ได้รับการถ่ายทอดความรู้ในเรื่องการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตกาแฟ

เชิงคุณภาพ : 1) เกษตรกรผู้ผลิตกาแฟสามารถนำความรู้ที่ได้ไปปฏิบัติไม่น้อยกว่า ร้อยละ 60

2) การผลิตสินค้าเกษตรมีประสิทธิภาพและมีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้นไม่น้อยกว่า ร้อยละ 3

9. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการได้รับการส่งเสริมและถ่ายทอดความรู้ที่ถูกต้องและเหมาะสม ในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตกาแฟให้มีคุณภาพนำไปสู่การเป็นเกษตรอัตลักษณ์ให้แก่เกษตรกร รวมทั้งสนับสนุนให้เกษตรกรนำความรู้ไปปฏิบัติ พัฒนาคุณภาพกาแฟให้เป็นสินค้าที่มีคุณภาพ เพียงพอต่อความต้องการของประเทศ เพื่อเตรียมเข้าสู่การเป็นสินค้าเกษตร อัตลักษณ์พื้นถิ่น ตลอดจนการปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

10. การประเมินผลโครงการ

ติดตามจากระบบ e-project

11. หน่วยงาน/ผู้รับผิดชอบ

1. กอง/สำนัก : สำนักส่งเสริมและจัดการสินค้าเกษตร
ชื่อ : นางสาวศันสนีย์ นิตธรรมยง
ตำแหน่ง : ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมไม้ยืนต้น
เบอร์โทรศัพท์ : 0 2940 6079
E-mail : perennial.doae@gmail.com
-